

Državni zbor Republike Slovenije
Šubičeva ulica 4
SI-1102 Ljubljana

Zadeva: Odziv na Predlog zakona o spremembah zakona o omejevanju uporabe tobачnih in povezanih izdelkov

Spoštovani predsednik Republike Slovenije, predsednik vlade RS, predsednik Državnega zbora RS, poslanci Državnega zbora RS ter poslanci Odbora za zdravstvo,

Nacionalni inštitut za javno zdravje, Onkološki inštitut Ljubljana in Univerzitetna klinika za pljučne bolezni in alergijo Golnik odločno nasprotujemo sprejetju Predloga zakona o spremembah zakona o omejevanju uporabe tobачnih in povezanih izdelkov, s katerim skupina poslancev predlaga, da se uvedba enotne embalaže zamakne za tri leta, zato bi ukrep stopil v veljavo 1. januarja 2023 namesto 1. januarja 2020.

Enotna embalaža je učinkovit javnozdravstveni ukrep, kar potrjujejo številni podatki iz literature in držav, ki so ukrep že uvedle. Ukrep enotne embalaže je že uzakonilo ali pa ga obravnavajo na vladi, oziroma je bila zanj podana politična obveza, v 39 državah sveta.

V Avstraliji, ki je prva na svetu take ukrepe uveljavila pred več kot šestimi leti, se je delež kadičev statistično značilno znižal, in sicer skoraj dvakrat bolj, kot bi lahko napovedali iz dolgoletnih trendov od leta 1991 naprej. Poleg tega uradni podatki kažejo, da se v Avstraliji po uvedbi enotne embalaže ni povečal obseg nezakonite trgovine s tobачnimi izdelki, prav tako ni dokazov za ponarejanje tobачnih izdelkov. Potrošnja tobачnih izdelkov se je znižala.

Embalaža je namreč način oglaševanja tobачnih izdelkov in je pomemben del marketinga tobачnih izdelkov. Z njo učinkovito predstavljajo podobe blagovnih znamk tobачnih izdelkov, še posebej med otroki, najstniki in mladimi, ter tam, kjer je oglaševanje tobачnih izdelkov omejeno.

Uporaba tobaka je eden najpomembnejših dejavnikov tveganja za razvoj nenalezljivih kroničnih bolezni, pripisujemo mu šestino teh bolezni. Kronične nenalezljive bolezni sodijo med vodilne vzroke smrti in prezgodnje umrljivosti in povzročajo do kar 80 % vseh smrti. Zaradi dolgotrajnega poteka in pogosto hude prizadetosti povzročajo veliko družbeno breme. **Enotna embalaža sodi med najbolj stroškovno učinkovite ukrepe za zmanjševanje kroničnih nenalezljivih bolezni in je torej eden od ključnih ukrepov nadzora nad tobakom, ki ga v Sloveniji še nismo uveljavili. Dolgoročno bo ukrep enotne embalaže pomembno zmanjšal finančno breme kroničnih nenalezljivih bolezni, tako za zdravstveni sistem, posameznika in družbo v celoti. Dolgoročni prihranek bo pomembno višji kot morebitne kratkoročne izgube.**

V Sloveniji vsako leto zaradi tobaka umre več kot 3.000 prebivalcev (15 % vseh smrti), mnogi številna leta prezgodaj. Letno je to več smrti, kot jih je zaradi vseh nezgod (vključno s prometnimi), samomorov, alkohola, prepovedanih drog in AIDS-a skupaj. **V Sloveniji je tobak med vodilnimi preprečljivimi dejavniki za smrt in za izgubljena zdrava leta življenja ter vzrok številnih prezgodnjih smrti.** Zaradi tobaka umirajo prebivalci Slovenije v aktivni dobi, saj lahko vsako šesto smrt pri prebivalcih, starih 59 let ali manj, pripišemo prav tobaku.

Ocena stroškov, povezanih s kajenjem, kaže, da stroški zdravljenja bolezni, pripisljivih aktivnemu in pasivnemu kajenju, stroški izgube produktivnosti in stroški zaradi prezgodnje umrljivosti v Sloveniji skupno znašajo 5 % bruto domačega proizvoda, torej več kot 2 milijardi evrov (v 27 držav članic Evropske unije 4,6 % bruto domačega proizvoda) na leto. V oceno niso vključene vse vrste morebitnih stroškov, povezanih s kajenjem, a že ocenjeni stroški močno presegajo prilive iz tobačnih trošarin. Zdravstvena blagajna (ZZZS) sicer razpolaga s približno 3,05 milijarde evrov.

Še posebej je ukrep pomemben za preprečevanje kajenja med otroki, mladostniki in mladimi odraslimi, torej tistimi, ki v Sloveniji začnejo kaditi. Približno dve tretjini prebivalcev, ki so kadarkoli v življenju kadili, je prvič kadilo že pred polnoletnostjo, 95 % vseh pri 21 letih ali manj in 99 % pri 25 letih ali manj. Torej po 25. letu praktično nihče več ne začne kaditi. Povprečna starost ob začetku kajenja med prebivalci, starimi 35-44 let, je pod mejo polnoletnosti in znaša 16,9 let. Zato so otroci, mladostniki in mladi odrasli ključna ciljna skupina zakonodajnih ukrepov. Ukrep enotne embalaže je pomemben del celovitih programov nadzora nad tobakom. Naša zakonodaja predstavlja celovit program ukrepov in odstranitev enega dela celote pomeni zmanjšano učinkovitost zakonodaje. Novi zakon že zdaj kaže pomembne ugodne učinke, saj se je znatno zmanjšala razširjenost kajenja med mladostniki in mladimi odraslimi, z ukrepom enotne embalaže pa lahko le še okrepimo učinke zakonodaje. Tako ustvarjamo okolje, v katerem je čim manj povabil h kajenju, torej okolje, ki ne bo spodbujalo kajenja, pač pa zdrave izbire.

Zmanjšanje pogostosti kajenja je pri moških v zadnjih nekaj letih ustavilo naraščanje zbolevnosti za pljučnim rakom; 5-letno preživetje se je pri moških v desetih letih povečalo z 10,8 na 14,6 %, pri ženskah pa z 13,1 na 20,8 %. Pogostost kajenja pri ženskah se ne zmanjšuje in pri njih zbolevnost za pljučnim rakom še vedno narašča. Na lestvici najpogostejših rakov v Sloveniji pri ženskah po zbolevnosti zaseda pljučni rak tretje mesto, po umrljivosti pa drugo mesto.

Iz vseh navedenih razlogov je razvidno, da predlog triletnega zamika enotne embalaže nima ustrezne podlage niti razlogov; nepotreben zamik bo imel škodljive posledice za zdravje prebivalcev Slovenije. Zato na Nacionalnem inštitutu za javno zdravje, Onkološkem inštitutu Ljubljana in Univerzitetni kliniki za pljučne bolezni in alergijo Golnik pozivamo poslance Državnega zbora RS, da predloga sprememb zakona za triletni zamik uvedbe enotne embalaže NE podprete.

Z lepimi pozdravi,

Nina Pirnat
Direktorica
Nacionalni inštitut za javno
zdravje

Izr. prof. dr. Viljem Kovač
Strokovni direktor
Onkološki inštitut Ljubljana

doc. dr. Aleš Rozman
Direktor
Univerzitetna klinika za
pljučne bolezni in alergijo
Golnik

Poslano:

- predsedniku Republike Slovenije Borutu Pahorju,
- predsedniku Vlade Republike Slovenije Marjanu Šarcu,
- predsedniku Državnega zbora Republike Slovenije mag. Dejanu Židanu,
- predsedniku Odbora za zdravstvo dr. Francu Trčku,
- medijem.